

Obsah

Poohliadnutie za zrodom teórie práva na Slovensku	
a za jeho kľúčovým aktérom	19
Predhovor k druhému vydaniu	35
Úvodom	38

I. KAPITOLA:

SPOLOČNOSŤ, NORMY A HODNOTY	41
VEREJNÁ AUTORITA, NORMATIVITA A INTEGRITA SPOLOČNOSTI ..	44
Kde je spoločnosť, tam je aj právo	45
Normatívne systémy a integrita spoločnosti	47
Spoločenská zmluva a obmedzenie slobody.....	49
SPOLOČENSKÉ HODNOTY A NORMY	52
PRÁVO A NEPRÁVNE NORMATÍVNE SYSTÉMY	57
Štátne donútenie.....	59
Štátom stanovená alebo uznaná forma	60
Monizmus práva.....	61
HODNOTA ROVNOSTI V PRÁVE	62
PRÁVO A SPRAVODLIVOSŤ	66
Sociálna spravodlivosť.....	67
Legálna a etická spravodlivosť	69
Rozdeľujúca a vyrovnávajúca spravodlivosť.....	71
PRÁVO A MORÁLKA. CIVILNÁ NEPOSLUŠNOSŤ A PRÁVO NA ODPOR 73	
Existuje morálna povinnosť rešpektovať právo?	77
Argumenty pre morálnu záväznosť práva	80
PRÁVO A HODNOTA SLOBODY	82
Spoločenská zmluva a zabezpečenie slobody	86
Sloboda a „princíp škody“	91
Miera obmedzenia slobody	96
<i>MODEL 1: Anarchia</i>	97
<i>MODEL 2: Liberalistický štát a zásady konzervativizmu</i>	99
<i>Hodnoty konzervativizmu</i>	102
<i>MODEL 3: Intervenujúci a sociálny štát</i>	104
<i>Zásahy štátnej byrokracie do ekonomiky</i>	105

<i>Sociálne partnerstvo</i>	106
<i>MODEL 4: Totalitný štát</i>	108
Ochrana slobody občanov spoločnosťou a štátom	112
Neštátne (mimovládne) organizácie a občianska ochrana slobody	114
Sloboda prejavu a právo na informácie.	117
Ako chráni slobodu občanov štát?	119

II. KAPITOLA:

ŠPECIFICKÉ ZNAKY ŠTÁTU A SÚSTAVA

ŠTÁTNYCH ORGÁNOV	125
ŠTÁT AKO PRÁVNA INŠTITÚCIA	128
NÁZOV A ŠPECIFICKÉ ZNAKY ŠTÁTU	130
ÚZEMIE (TERITÓRIUM) ŠTÁTU	134
Územie štátu je trojrozmerné	134
Hranice štátu.	135
Spôsoby nadobúdania a straty štátneho územia	136
<i>Akcesia (akrescencia)</i>	138
<i>Prvotná okupácia</i>	138
<i>Anexia</i>	139
<i>Vydržanie</i>	140
<i>Územná adjudikácia</i>	141
<i>Územná cesia</i>	141
<i>Strata štátneho územia</i>	142
Vznik a zánik štátu.	142
OBYVATELSTVO A ŠTÁTNE OBČIANSTVO	144
Štátne občianstvo	145
<i>Aké sú podmienky nadobudnutia a straty občianstva?</i>	146
Právne postavenie cudzincov	147
ŠTÁTNA MOC	148
Významy výrazu „vláda“	148
Čím sa odlišuje štátna moc od iných verejných mocí?	149
Suverenita štátnej moci	150
<i>Je suverenita deliteľná?</i>	152
Suverenita ľudu a národa	153
Legitimita a legalita štátnej moci	155
Efektívnosť štátnej moci	157
Právny systém a výlučnosť štátu.	158
Ekonomický a finančný systém štátu	159
<i>Dane a poplatky</i>	160

<i>Štátny rozpočet</i>	161
<i>Štátne symboly</i>	161
SÚSTAVA ŠTÁTNYCH ORGÁNOV	164
<i>Kde sa nachádza štátna moc?</i>	164
<i>Štátne inštitúcie, štátne orgány a štátne organizácie</i>	165
<i>Štátni (verejní) funkcionári a úradníci (štátni, verejní zamestnanci)</i>	166
<i>Kariérny systém verejnej služby</i>	169
<i>Spoliálny systém verejnej služby</i>	170
<i>Meritný systém verejnej služby</i>	170
<i>Klasifikácia štátnych orgánov a ich právomoc</i>	171
<i>Ústavodarný a zákonodarný orgán</i>	173
<i>Orgány verejnej moci, výkonnej moci, štátnej správy a verejnej správy</i>	176
<i>Hlava štátu</i>	179
<i>Právo milosti</i>	181
<i>Vláda (kabinet)</i>	181
<i>Ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy</i>	182
<i>Štátna správa a samospráva</i>	183
<i>Horizontálna a vertikálna delba moci (kompetencií)</i>	185
<i>Stupne miestnej (územnej) samosprávy</i>	186
<i>Triedenie záujmovej samosprávy</i>	187
<i>Komora advokátov a komora komerčných právnikov</i>	189
<i>Notárska komora a notári</i>	189
<i>Komora exekútorov a súdni exekútori</i>	191
<i>Orgány výkonnej moci sui generis</i>	192
<i>Najvyšší kontrolný úrad (a iné kontrolné orgány štátnej správy)</i>	193
<i>Prokuratúra (štátne zastupiteľstvo)</i>	193
<i>Úrad ochrancu práv (ombudsman)</i>	196
<i>Moderná koncepcia ombudsmana</i>	198
SÚDY A SÚDNICTVO	201
<i>Aké veci prejednávajú všeobecné sudy?</i>	203
<i>Osobitné verejnoprávne sudy</i>	204
<i>Sudy nižšej a vyššej inštancie (nižšieho a vyššieho stupňa)</i>	204
<i>Samosudcovia, senáty a poroty</i>	205
<i>Kompetencia (pôsobnosť, príslušnosť) štátnych orgánov</i>	206
<i>Územná a časová kompetencia</i>	207
<i>Osobná, vecná a funkčná kompetencia</i>	209
<i>Kompetenčné spory (spory o príslušnosť)</i>	210
<i>Zloženie štátnych orgánov</i>	211
<i>Spôsob ustanovovania štátnych funkcionárov do funkcií</i>	211
<i>Druhy štátnych orgánov podľa ich vzájomných vzťahov</i>	212

<i>Zodpovednosť štátnych orgánov</i>	213
<i>Subordinácia štátnych orgánov</i>	215

III. KAPITOLA:

ÚSTAVA A FORMA ŠTÁTU	217
FORMA, OBSAH A FUNKCIE ŠTÁTU	219
POJEM FORMA ŠTÁTU A ZLOŽKY FORMY ŠTÁTU	223
ČO PODMIEŇUJE MNOHOTVÁRNOSŤ FORIEM ŠTÁTU?	225
FORMA ŠTÁTU A ÚSTAVA ŠTÁTU	232
IDEÁLNA FORMA ŠTÁTU	234
VZNIK MODERNÝCH ÚSTAV	238
KLASIFIKÁCIA ÚSTAV	241
Ústavy písané a nepísané.	241
Rigidné a flexibilné ústavy a zmena ústavy	245
<i>V čom spočíva miera rigidity ústavy?</i>	247
Živé (faktické) a písané ústavy	248
OCHRANA ÚSTAVNEJ FORMY ŠTÁTU	250

IV. KAPITOLA:

FORMY VLÁDY	251
DEFINÍCIA FORMY VLÁDY A JEJ ZLOŽKY	253
FORMY VLÁDY V SYSTÉME DELBY MOCI A V PARLAMENTARIZME	255
<i>V čom spočíva zložitost' interpretácie delby moci?</i>	256
Modely delby moci	258
DELBA MOCI A KONCENTRÁCIA MOCI	259
Ľudia sú náchylní zneužívať moc.	260
Ako sa delí moc v štáte?	261
TEÓRIA DELBY MOCI	263
ZÁSADY DELBY MOCI	264
Oddelenosť mocí a trojdelenie mocí.	264
Nezlučiteľnosť mocí	267
Nezávislosť mocí	270
Samostatnosť mocí.	270
Nezodpovednosť mocí.	271
Rovnováha mocí.	271
KOOPERÁCIA/KONKURENCIA ZLOŽIEK MOCI	274
PREZIDENTSKÁ REPUBLIKA	277
Klasická prezidentská republika a súčasnosť	278
VZNIK A VÝVOJ PARLAMENTARIZMU	280
Transformácia zákonodarnej moci panovníka	282

Ako sa formovala exekutíva a jej vzťahy k parlamentu?	285
PARLAMENTNÁ MONARCHIA A PARLAMENTNÁ REPUBLIKA	288
Dôsledky neobmedzenej zákonodarnej moci	289

V. KAPITOLA:

DEMOKRACIA	293
DEMOKRACIA JE VLÁDA ĽUDU	296
Pravidlo majority a obmedzená (limitovaná) väčšina	300
DEMOKRACIA AKO PRÁVNA INŠTITÚCIA A JEJ ZNAKY	302
Princípy (znaky) demokracie	303
VLÁDA ĽUDU AKO VLÁDA LIMITOVANEJ VÄČŠINY	305
Negatívne dôsledky vlády neobmedzenej (nelimitovanej) väčšiny	306
Pravidlo majority a limitácia majority	308
VŠEOBECNÁ A ROVNÁ PARTICIPÁCIA NA SPRÁVE VEREJNÝCH VECÍ	312
POLITICKÝ PLURALIZMUS	314
EKONOMICKÝ PLURALIZMUS	317
DEMOKRATICKÉ VOLBY A VOLEBNÉ PRÁVO	318
Mandát a koncepcie reprezentácie ľudu	320
Volebné systémy	323
KONTROLA REPREZENTÁCIE MOCI (DRŽITEĽOV MOCI) ZDROJOM MOCI	326

VI. KAPITOLA:

ŠTÁTNE ZRIADENIE	329
POŇATIE ŠTÁTNEHO ZRIADENIA	331
Jednotný (unitárny) štát	332
Decentralizované štáty	332
Autonómia	334
Centralizované štáty	334
Zložený štát	335
Zväzy štátov a ich formy	336

VII. KAPITOLA:

ŠTÁTNY REŽIM A PRÁVNY ŠTÁT	339
POJEM ŠTÁTNY REŽIM	342
POLICAJNÝ ŠTÁT A PRÁVNY ŠTÁT	345
Dve koncepcie právneho štátu	345
Policajný štát	347

Právo a bezprávie	349
IDEA PRÁVNEHO ŠTÁTU	350
Život pod vládou zákonov a nie ľudí	350
Požiadavky anglo-americkéj koncepcie právneho štátu (<i>rule of law</i>)	352
Právny štát proti salus populi suprema lex a limitácia moci	353
Právna istota	355
PRINCÍPY PRÁVNEHO ŠTÁTU A ZÁRUKY OCHRANY PRÁVA	356
Vláda práva (vláda práva krajiny) a právo na spravodlivý (riadny) proces (<i>due process of law</i>)	357
Obmedzená vláda (limited government), ústavnosť (konštitucionalizmus), zákonnosť (legalita)	361
<i>Ústavná a zákonná limitácia štátnej moci</i>	362
<i>Formulácia explicitných dovolení a zákazov pre štátnu moc</i>	364
Delba moci a suverenita ľudu	365
Ľudské a občianske práva	367
<i>Tri generácie ľudských práv</i>	369
<i>Európsky systém kontroly dodržiavania ľudských práv</i>	371
Nezávislosť súdnictva	373
Záruky sudcovskej nezávislosti	374
Zásady konania a spravodlivý proces	376

VIII. KAPITOLA:

TVORBA PRÁVA A PRAMENE PRÁVA	383
KONCEPCIE TVORBY PRÁVA	385
Konflikt medzi obyčajovým a zákonným právom	386
Francúzska cesta tvorby práva a historicko-právna škola	388
Miesto recepcie práva v tvorbe práva	389
Legislatívna (etatistická) koncepcia tvorby práva	391
Kreatívne a derogatívne prvky tvorby práva	394
PRAMENE PRÁVA	399
Právo má nielen svoj obsah, ale aj formu	400
Normatívne právne akty a normatívne zmluvy	402
Ústava, ústavné zákony, medzinárodné zmluvy a výsledky referenda so silou ústavného zákona	403
Zákony, medzinárodné zmluvy, výsledky referenda so silou zákona a normatívne právne akty so silou zákona	404
Iné druhy normatívnych aktov, najmä exekutívy so silou zákona	405
<i>Dekréty prezidenta</i>	406
<i>Nariadenia s mocou zákona</i>	406
<i>Zákonné opatrenia</i>	407

Nariadenia vlády	407
Vyhlášky, opatrenia, výnosy a „správne nariadenia“ orgánov miestnej samosprávy a miestnych orgánov štátnej správy	408
Všeobecne záväzné nariadenia miestnej samosprávy	411
Organizačné akty	415
Organizačné akty orgánov záujmovej samosprávy	417
Precedens a sudcovská tvorba práva (judge-made-law)	418
Právna obyčaj	420
Právna náuka	421
ŠTÁDIÁ LEGISLATÍVNEHO PROCESU	422
Legislatívna iniciatíva	422
Prerokovanie návrhu	425
Hlasovanie (rozhodovanie) o návrhu	426
Podpísanie (signácia) schváleného návrhu	428
Vyhlásenie normatívneho právneho aktu a medzinárodnej zmluvy v Zbierke zákonov	429

IX. KAPITOLA:

PRÁVNÝ SYSTÉM A PRÁVNA NORMA	435
POJEM PRÁVNÝ SYSTÉM AKO PLATNÉ PRÁVO ŠTÁTU	438
Podmienky platného práva	442
Formálna podmienka platnosti	443
<i>Základná norma</i>	444
<i>Rekogničná norma</i>	445
Materiálne podmienky platnosti	447
<i>Efektívnosť práva a právnej normy</i>	448
<i>Efektívnosť a akceptácia práva</i>	450
<i>Vnútoraná nerozpornosť právneho systému</i>	451
<i>Vonkajšia nerozpornosť právneho systému (dynamika právneho systému)</i>	453
<i>Stabilita a rovnováha právneho systému (statika právneho systému)</i>	453
<i>Obsolétne právne normy</i>	454
Morálnosť práva a právnej normy	456
ŠPECIFICKÉ ZNAKY PRÁVNEJ NORMY	458
Štátom stanovená alebo uznaná forma	460
Záväznosť	463
Všeobecnosť	463
Normatívnosť	464
Štátne donútenie	466
Reštitučné, reparačné a satisfakčné sankcie	467

Spôsob a rozsah náhrady škody	470
Represívne sankcie	471
Teórie trestania a účel trestu	472
ŠTRUKTÚRA PRÁVNEJ NORMY	474
PLATNOSŤ A ÚČINNOSŤ PRÁVNÝCH NORIEM	478
Zánik platnosti a účinnosti právnych noriem	481
Derogačné pravidlá	487
Intertemporalita právnych noriem	489
Retroaktivita právnych noriem a zákaz retroaktivity	491
Rektroaktivita vo verejnom a súkromnom práve	492
Pravá a nepravá retroaktivita	494
Miestna (teritoriálna) a osobná (personálna) pôsobnosť právnych noriem	497
MEDZINÁRODNÉ PRÁVO A VNÚTROŠTÁTNE PRÁVO	500
Transformácia medzinárodného práva	501
Kolízne normy	502
KOMUNITÁRNE PRÁVO – PRÁVNY SYSTÉM EURÓPSKEJ ÚNIE	504
Pôsobnosť komunitárneho práva	505
Primárne a sekundárne právo a druhy aktov	506
VELKÉ PRÁVNE SYSTÉMY	508
Kontinentálny právny systém	509
Anglo-americký právny systém	510
Socialistický (komunistický) právny systém	510
Náboženské a tradičné systémy práva	511

X. KAPITOLA:

ŠTRUKTÚRA PRÁVNEHO SYSTÉMU	513
POJEM ŠTRUKTÚRA PRÁVNEHO SYSTÉMU	515
Triedy (druhy) právnych noriem	517
HIERARCHIA PRÁVNÝCH NORIEM A ICH PRÁVNA SILA	520
PRIMÁRNE (PŮVODNÉ) A SEKUNDÁRNE (ODVODENÉ)	
PRÁVNE NORMY	522
BLANKETOVÉ A ODKAZUJÚCE PRÁVNE NORMY	524
GENERÁLNE A ŠPECIÁLNE PRÁVNE NORMY	527
UNIVERZÁLNE A LOKÁLNE NORMY	530
Federálne právo a právo členských štátov federácie	531
VEREJNÉ A SÚKROMNÉ PRÁVO. ODVETVIA PRÁVA	534
Transformácia slovenského práva	537
Transformácia verejného práva	538
Transformácia súkromného práva	540
PRIKAZUJÚCE, ZAKAZUJÚCE A DOVOLUJÚCE PRÁVNE NORMY	542

KOGENTNÉ (KATEGORICKÉ) A DISPOZITÍVNE PRÁVNE NORMY . . .	543
STRIKTNÉ A EKVITÁLNE PRÁVNE NORMY (SLUŠNOSŤ V PRÁVE) . . .	546
Aristoteles o slušnosti v práve	547
Ekvitéálne právo v anglo-americkom právnom systéme	549
Ekvitéálne právo v kontinentálnom a v slovenskom právnom systéme.	550
RIADNE A MIMORIADNE PRÁVNE NORMY.	555
PROCESNÉ A HMOTNÉ PRÁVO	556
Teórie vzťahu procesného a hmotného práva	558
Iné druhy právnych noriem	559

XI. KAPITOLA:

REALIZÁCIA PRÁVA	561
REALIZÁCIA PRÁVA A PRÁVNE VZŤAHY	564
VZNIK, ZMENA A ZÁNİK PRÁVNEHO VZŤAHU.	567
PRÁVNE SKUTOČNOSTI.	569
Druhy právnych skutočností	571
Právne konanie – právne úkony.	572
<i>Ako delíme právne úkony</i>	575
Neplatnosť právnych úkonov	576
Protiprávne konanie (protiprávny úkon) a právna zodpovednosť	578
<i>Záväzková a mimozáväzková právna zodpovednosť</i>	580
<i>Vznik právnej zodpovednosti</i>	580
Právne domnienky (prezumpcie) a fikcie.	581
Právne udalosti a plynutie času	583
<i>Premlčanie</i>	584
<i>Preklúzia</i>	586
SUBJEKTY PRÁVNEHO VZŤAHU	588
Právna subjektivita fyzických osôb	588
Právna subjektivita právnických osôb.	591
Pojem právnická osoba	593
<i>Nadácie a fondy</i>	593
Registrácia a sídlo právnických osôb.	595
Zastúpenie fyzických a právnických osôb	596
Objekty právneho vzťahu	597
Obsah právnych vzťahov.	598
REALIZÁCIA A APLIKÁCIA PRÁVA	600
Rozhodovanie sporov súdmi a mimosúdne rozhodcovské konanie.	601
Ukladanie trestov.	604
Individuálne správne akty.	605
Deklaratórne a konštitutívne individuálne právne akty.	607

PROCES APLIKÁCIE PRÁVA	608
Štádiá aplikácie práva	609
<i>Aktívna a pasívna legitímácia</i>	609
<i>Interpretácia, právna kvalifikácia a subsumpcia v aplikácii práva</i>	610
<i>Prejudicialita v aplikácii práva</i>	611
<i>Vydanie rozhodnutia</i>	612
<i>Právoplatnosť rozhodnutia a fikcia pravdy</i>	613
<i>Formálna a materiálna stránka právoplatnosti</i>	614
<i>Vykonateľnosť a výkon rozhodnutia</i>	616
Uváženie pri aplikácii práva a analógia v práve	619
HERMENEUTIKA A INTERPRETÁCIA (VÝKLAD) PRÁVA	622
Metódy výkladu práva	623
<i>Jazykový (gramatický) výklad</i>	624
<i>Logický výklad</i>	624
<i>Systematický výklad</i>	625
<i>Historický výklad</i>	626
Triedenie výkladu podľa subjektu výkladu	626
<i>Legálny výklad</i>	627
<i>Autentický výklad</i>	627
<i>Výklad najvyššieho súdu</i>	628
<i>Výklad orgánov aplikácie práva</i>	629
<i>Interný organizačný výklad</i>	629
<i>Doktrinálny výklad</i>	630
<i>Rozširujúci a zužujúci výklad práva</i>	630
LITERATÚRA	631